

ARHIV BOSANSKE KRAJINE
BANJA LUKA

JASAREVIĆ HUSEIN-Tutek

" UČEŠĆE U RADNIČKOM POKRETU BANJE LUKE "

L e g e n d a :

- 15 stranica autoriziranog teksta otkucanog mašinom;
- sjećanja notirana u Arhivu 14.i 15.jula 1975.godine;
- SADRŽAJ SJEĆANJA: biografski podaci; opšti štrajk u Pilani; igranje u RSD "Borac" prije rata; prijem u članstvo KPJ 1940.godine; djelatnost Odbora protiv skupoće, aprilski dani u uspostavljanje NDH; ilegalni rad u Banjoj Luci i hapšenje; odlazak u partizane;
- sjećanja notirana u tri primjerka; original i primjerk u Arhivu.-

-----

Arhiv Doc. krajine B. Luka

ABK 209 - MG - 5/153

UČEŠĆE U RADNIČKOM POKRETU BANJE LUKA

Rodjen sam 26. aprila 1914. godine u Banjoj Luci u porodici Mustafe Jašarevića i Dževahire rođene Hadžialijagić iz Modriče, koji su u braku stekli osmoro djece: Adeviya, Ajša, Hajrija, Fatima, Paša, ja, Rizah i Reuf (ubijen u logoru Jasenovac). Otac je držao trgovinu mješovitom robom u sadašnjoj ulici Šoše Mažara (nekada: kraljice Marije). Kada je kao trgovac krahirao, izdržavao se od obrade 15 dunuma zemlje i od prihoda 4 kuće (u jednoj smo mi stanovali) koje su se nalazile u sadašnjoj ulici Želje Barića: u jednoj kući na sprat sa 6 soba mi smo stanovali, zatim jedna veća zidana prizemna kuća sa 8 soba i dvije riglovene bosanske kuće.

Poslije završetka Ruždije završio sam 1927. godine ~~Realnu~~ drugi razred Realne gimnazije u Banjoj Luci, ali nisam nastavio treći već sam otišao na izučavanje tokarskog zanata u firmu "Bosna-Boa" (Pilana, sadašnji KDI "Vrbas". Završio sam zanat 20. juna 1931. godine. Šef odjeljenja u pomenutoj firmi bio je ing. Nemčić, poslovođe Ciprijanović i Delač, a glavni su mi majstori bili Cvetinović i Beler. Međjutim, poslije završetka zanata nisam mogao dobiti zaposlenje. Nigdje me nisu htjeli primiti jer je zbog ekonomske krize bilo teško uopšte naći posao.

Tek početkom oktobra 1933. god. dobivam posao u Okružnom sudu, gdje radim kao pisar. Ovdje sam ostao do 30. marta 1935. godine jer 1. aprila 1935. odlazim na služenje kadrovskog roka u Kraljevo, u jedinicu protivavionske artiljerije.

U vojsci sam ostao dve nedelje manje od 9 mjeseci, odnosno do 15. decembra 1935. Na regrutaciji htjeli su me angažovati u mornaricu. Kada je trebało ići u mornaricu na dvije godine, podnio sam žalbu i dobio sam povoljan odgovor da idem u PA artiljeriju na 18 mjeseci. Mile Stefanović, koji je bio u upravi "Borca", odredjenim kanalima intervenisao je u moju korist tako da sam u toku vremena služenja dobio obavijest da ću slušiti 8 i po mjeseci.

Kao šegrt radio sam kao sekretar Podružnice metal-skih radnika u firmi "Bosna Bois". Sjećam se da su u sindikatu aktivno radili Franjo Lemajić, Jakob Šmit, Ivica Sigler, Franjo Sarafin, Sorokin i drugi. Sjećam se da su osnovni problemi sindikalnog rada bili vezani za poboljšanje uslova rada, povišenje najamnine i radno vrijeme. Godine 1929. ili 1930. organiziran je generalni štrajk u Pilani, koji je trajao jedno desetak dana. Koliko se sjećam, bio sam tada drugu godinu šegrt. Kao šegrti dobivali smo za svoj rad: prve godine 1 dinar po satu, druge godine 1,5 dinara, a treće 2 dinara. Poslije štrajka mi šegrti dobili smo povišicu satnice za 10 para.

Štrajk je počeo na taj način što su se radnici okupili pred direkcijom firme, koja se nalazila van kruga Pilane, uzvikujući parole i tražeći višu najamninu i regulisanje radnog vremena. Koliko se sjećam radilo se od 7-12 i od 13-16.30 časova. Radnici su tražili osmočasovno radno vrijeme i jednokratni rad. U štrajkačkom odboru bili su Franjo Lemajić, Antolić Ivan i Jakob Šmit.

Sjećam se da smo se poslije toga masovno okupili na zbor u dvorištu Radničkog doma. Na ovom zboru predsjedavali su Hiter, Dušan Balaban, Franjo Lemajić, Mustafa Softić i Sorokin (ili: Šmit Jakob, - nisam siguran ko od ove dvojice). Došli su radnici, a i mi šegrti. Tada nam je rečeno da će zahtjevi biti ispunjeni. Medjutim, koliko se sjećam, svi zahtjevi nisu ispunjeni jer je radno vrijeme ostalo nepromenjeno, ali je povišena satnica. Ne sjećam se za koliko je satnica povećana pojedinim kategorijama radnika.

Po završetku zanata uključio sam se ^u "RSD " Borac". Prvo sam nastupao u rezervnoj momčadi, a potom povremeno u prvom timu. Za ekipu "Borca" nastupao sam od 1933. godine pa do odlaska u vojsku u aprilu 1935. Poslije izlaska iz vojske

nastavljam igranje u "Borcu" kao centarhalf u prvom timu sve do 1939.godine kad sam prestao sa aktivnim igranjem.

Sjećam se da smo se 1933.ili 1934.godine potukli sa igračima kluba "Viktorija", u kome je nastupalo dosta podoficira.Neko od njihovih igrača udario je našeg (mslim Žarka Lastrića),što je dovelo do medjusobnog fizičkog obračuna.Poslije ove tuče odveli su nas u kasarnu vojnog logora gdje smo saslušani,ali nas nisu zadržali.Tamo su tražili objašnjenje kako je došlo do tuče.

U klubu "Borac" aktivno su radili: Safet Filipović,Franjo Lemajić,Džin Fahrudin,Abduselam Gvoždžar, Mile Stefanović,Ranko Stojisavljević(bravar),Veno Fulanović,Ludvik Kirbaumer (bravar,poslije šofer),Ljubo Ilić, Ekan Stefanović (bravar),Mladen Goronja (bravar,radio u Higijenskom zavodu),Katana Ibrahim-Nona,Nurkić zvani Prco, Žarko Lastrić zvani Ljuštro,Emin Čejvan zvani Kec (obučar), Dedo Čejvan (radio u Ložionici),Sladojević (bravar),Rolić zvani Cico (krojač) i drugi.

Ukuljučio sam se i u rad RKUD "Pelagić",gdje sam pjevao u horu.U društvu sam ostao sve do rata učestvujući i u nastupima.

Sjećam se jednog protesnog zbora održanog u kino sali "Palasa" povodom organizovanja olimpijade u Berlinu.Sjećam se da su tada govorili Pavo Radan,Asim Alihodžić i Miloš Popović.Nakon zbora u sali izašli smo na ulicu da demonstriramo protiv odlaska na Olimpijadu.Sa druge strane dolazili su iz sadašnje ulice Marije Bursać članovi Sokola koji su bili za organizovanje olimpijade i odlaska na nju.Mi smo se tu potukli i intervenisala je policija. Nas sedam ili osam odvedeno je u zatvor: Ferid-Rozman Sačić,Mažar (Ivica ili Šoša),ja i još nekoliko.Odvedeni smo u zatvor Uprave policije u kući Asima Džinića.Nisu nas saslušavali,ali smo zadržani u pritvoru dva do tri dana.

Poslije povratka iz vojske u decembru 1935.godine tražio sam zaposlenje.U Gradsko poglavarstvo bio sam primljen.Dva do tri mjeseca radio sam kao privremeni službenik dok 1.aprila 1936.godine nisam primljen za stalnog.
~~Tamano ostao na poslu samo dva mjeseca,ali sam se vratio u klub.~~

U vezi sa RSD "Borac" želio bih napomenuti da se kod mene nalazila oprema kluba (pehari, zastave itsl.) nakon zabrane. Sve sam to predao Teofiku-Toši Maglajliću 1941. godine, kada je Tošo radio na obnovi rada kluba pod imenom: Hrvatski radnički športski klub "Borac". Mislim da je to bilo u maju ili junu 1941. Znam da je najagilniji za obnavljanje rada kluba bio Tošo. Međutim, nije mi poznato ko je bio inicijator za obnavljanje rada i ko je sve bio član uprave. Sjećam se da je održana u junu 1941. godine i jedna utakmica "Borac" sa nekim klubom iz Hrvatske.

U upravi kluba "Borac" bio sam 1940. godine i ostao sve do njegovog ukidanja. Održavali smo veze sa naprednim klubovima.

Negdje pred izbore za rukovodstvo Nogometnog podsaveza dogovorili smo se da se u nedelju nadjemo Abduselam Gvoždžar, Rade Ličina i ja da napišemo dopise klubovima Nogometnog podsaveza, da ih zamolimo da na izborima glasaju za listu koju će zajednički predložiti "Borac" i "Balkan". Došli smo u kancelariju blagajne Gradskog poglavarstva i počeli pisati. Ja sam pisao na mašini, a tekst je diktirao Abduselam. Nisam znao da su nas kroz zavjese na šalteru primjetili Smajo Mešinović (predradnik na komunalnim poslovima čišćenja grada) i Asim zvani Migo (šofer u opštini). Naš boravak i pisanje u kancelariji oni su prijavili. Mislim da su to prijavili policiji jer je u ponedjeljak rano došla po nas policija. Tek u Upravi policije Abduselam i ja doznali smo zbog čega smo uhapšeni, odnosno da su nas prijavili da smo u nedelju prije podne u kancelariji blagajne pisali tekst na mašini u prisustvu trećeg čovjeka. Tražili su od nas da kažemo ko je bio treći, a i da priznamo da smo držali partijski sastanak. Abduselam Gvoždžar, koji je radio kao likvidator, i ja tvrdili smo da nije bilo trećeg lica, već smo dovršavali započete poslove redovne kancelarijske prirode. Mene su tada samo ošamarili, dok su Abduselama tukli. No, mi smo ostali pri svojoj tvrdnji. Zadržani smo u zatvoru 9 dana, a poslije smo predani sudu optuženi po nekim paragrafima Zakona o zaštiti države. Pošto protiv nas nisu imali nekih opipljivijih dokaza, a ni naših priznanja, ja sam kažnjen novčano sa

A Mr. Don. krošić B. Luka

ABK 209-116-5/153

1000 dinara globe, a Gvoždžar sa 15 dana zatvora. Mene su otpustili, ali me ubrzo primio načelnik Hamdija Afgan. Gvoždžar je bio suspendovan do odluke nekog disciplinskog suda, ali je i on primljen ponovo na posao.

Sjećam se kada je Ljotić dolazio da održi zbor u Banjoj Luci i kada smo demonstriranjem onemogućili da održi govor. Među onima koji su tada bili uhapšeni bio sam i ja. Sjećam se da su tada bili uhapšeni: Ferid-Rozman Sačić, Šoša Mažar, Hazim Hadžihalilović (poginuo je 1941. ili 1942. godine kao partizan u sukobu sa Talijanima) i još nekoliko drugova. Mislim da je tada uhapšeno oko desetak. U zatvoru smo zadržani oko tri dana i poslije smo pušteni.

Prije rata najviše sam se družio sa Ivicom Tukićem, Slobodanom Kokanovićem i Ethemom-Ledom Karabegovićem (sa Ledom naročito u "Pelagiću").

Leda je sa mnom politički radio. On me je i upoznao sa Idrizom Maslom i Edi Solom, u to vrijeme studentom. Radili smo u grupi na proradjivanju ilegalnog materijala koji je Edi Sola donosio. U grupi smo bili: Sola, Maše (radio je kao pilanski radnik, a poginuo je ^{kao} partizan) i ja. Nisam siguran, ali mislim da je to bio Redžić Huso. Bilo je to 1934. ili 1935. godine, prilično davno da bih se svih detalja mogao sjetiti. Znam da smo proradjivali pojedina poglavlja iz djela "Razvitak društva" od Filipovića.

Maslo Idriz mi je jednom rekao da treba da se povežem sa Živom Preradovićem. Bio sam na svega dva sastanka. Prvi sastanak održan je kod Učiteljske škole, a drugi u dvorištu gdje se nalazila fotografska radnja Kostića, gdje se u dvorište ulazilo iz Gospodske ulice.

Na ovim sastancima bili su Ljubo Babić, Ljubo Krneta i Boško Šiljegović. Bilo je tada govora o povezivanju školske i radničke omladine i političkom radu sa omladinom. Ja sam tu bio kao predstavnik radničke omladine.

U društvu "Fadilet" radio sam kao sekretar. Predsjednik je bio Salko Jusufović (stolar, umro 1941. godine). Sjećam se da je u upravi društva bio Ćerim Ćejvan, a kasnije su izabrani Muša Hasanbašić, Ibro Sarač i drugi. Osnovni za-

Arhiv. Eo. krajno B. Luka
EX 209-MG- ⁵ /153

datak nove uprave bio je da se politički radi sa omladinom, a i da se ona međusobno povezuje.

Između 10. i 15. oktobra 1940. godine primljen sam za člana KPJ. U članstvo Partije primio me je Osman Karabegović. Otišli smo zajedno do kuće Muše Hasanbašića, gdje nam je obojici Osman saopštio da smo primljeni za članove KPJ. Sekretar ćelije bio je Ibro Sarač, a članovi Muša i ja. Osnovni nam je zadatak bio da radimo u "Fadiletu" na okupljanju omladine i na političkom uzdizanju muške i ženske omladine. Budući da smo sva trojica radili u "Fadiletu" nije bilo problema oko dogovaranja sastanaka. Održavali smo ih prema potrebi, obično u razmacima do 15 dana. Nalazili smo se u prostorijama "Fadileta", na ulici, a jednom i u kući Ib- re Sarača. Opšti rad u društvu "Fadilet" bio je dobar, a po- litička orijentacija progresivna. S obzirom na našu angažova- nost u društvu, nikom nije bilo sumnjivo naše sastajanje.

Negdje pred rat organiziran je jedan širi sasta- nak predstavnika društava vezan za stav u borbi protiv sku- poće. Sastanak je održan u prostorijama "Fadileta". Prostorije su, sjećam se, bile pune. Referat o ovom problemu napisao je Osman Karabegović, a ja sam ga ispred uprave društva "Fadi- let" čitao. Dok sam čitao, primjetio sam, mnogi su predstavnici reakcionarnih organizacija napustili prostorije jer je referat bio tako intoniran da je zbog skupoće osudjivao sa- mu vlast, odnosno da je režim svojom politikom doveo do tak- vog stanja da cijene vrtoglavo rastu, što utiče na standard stanovništva, posebno radničke klase.

Znam da je sutrađan bilo i hapšenja. Mene nisu uhapsili premda sam čitao referat. Znam da su odvedeni na saslušanje u policiju Ćerim Ćejvan i još neki. Medjutim, Će- rima Ćejvana nisu zadržali u zatvoru.

Rat me je zatekao u Banjoj Luci. Za novog načel- nika Opštine Banja Luka došao je Hakiya Bešlagić. Nakon jed- no dva mjeseca bio je smenjen. Na njegovo mjesto došao je inženjer Rudi Ertl, koji je do tada bio šef jednog odjelje- nja opštinske administracije. Da bi se ova promjena ozvaniči- la, Viktor Gutić sazvao je sastanak u vijećnici opštine i re- kao da je NDH hrvatska država i da načelnik treba da bude Hrvat. U pratnji Viktora Gutića bio je Vilko Butorac (ili:

Zvonimir Jović) pored ostale tjelesne pratnje.

U opštini, Gradskom poglavarstvu, tada su radili: Ivica Tukerić (šofer), Abduselam Gvoždžar (pomoćnik šefa finansijskog odjelenja), Fahrudin Džin (šef službe za ovrhu i naplatu), Branko Pajić (majstor), Branko Djukić (majstor), Munir Kadić (službenik), Munib Maglajlić (građevinski tehničar) i drugi.

Negdje u martu 1941. godine Šefket Maglajlić ili Ibro Sarač, ali se ne sjećam tačno ko od njih dvojice, rekao mi je da odem u kuću Gruberovića (nalazila se kod potoka Crkvene). Tamo sam već zatekao Šefketa Maglajlića, Radu Vranješević i Branka Babića. Tematika je bila vezana za opšte političko stanje u zemlji. O političkoj situaciji govorio je Branko Babić-Slovenac. Dobio sam zadatak da na novom sastanku ja referišem o novoj ekonomskoj politici. Međutim, do ovog sastanka nije došlo jer je izbio rat. Bio je zakazan i termin i mjesto sastanka: u kući Rade Vranješević. Kada sam došao do kuće Rade Vranješević zatekao sam cedulju na kojoj je pisalo da je zabranjen pristup ovoj srpskoj kući.

Ibri Saraču sam rekao da nisam našao Radu Vranješević. Tada me je Ibro povezao sa profesorom Ivanom Žicom. Ranije profesora Žica nisam poznavao. Negdje pred napad Njemačke na SSSR održali smo sastanak u kući profesora Žica. Bili smo prisutni: Žic Ivan, Džumrukčić Sadik, Kazimir Matijević (urar) i ja. Kao što je već bilo uobičajeno, ponovo je razmatrana politička situacija i naglašena je potreba šire aktivnosti na prikupljanju oružja i vojne oprema, prikupljanju crvene pomoći, aktivnosti u objašnjavanju narodu kakvo je pravo lice fašizma itsl. Sastanak je vodio profesor Žic. Prije nego sam 26. juna otišao u zatvor bio sam kod Žica na još jednom sastanku. U zatvoru sam samo prenoćio. Agenti su me uhapsili i zatvorili u Crnu kuću. U zatvoru su već bili brico Čerimić, Osman Karabegović (ne znam kad su uhapšeni) i još neki. Iz zatvora smo pušteni 27. juna 1941. Tada je iz zatvora bio pušten i Osman Karabegović. Za čudo, nisu me saslušavali. Nije bilo posebnog razloga za moje hapšenje; vjerovatno sam uhapšen zbog sumnje da sam komunista.

A. H. / Doc. krajino B. Luka

ABK 209-46-5/153

Bio je to period masovnog hapšenja komunista nakon napada Njemačke na Sovjetski savez. Kada su njemačke i ustaške vlasti konstatovale da sve one za koje su pretpostavljali ~~uhapšene~~ da su komunisti uhapsu jer je najveći broj pobjegao u šumu, pustili su iz zatvora 27. juna 1941. godine i tih dana oko tog datuma uhapšene komuniste. Bila je to varka da bi oni koji su izbjegli došli u grad kako bi u jednoj novoj akciji hapšenja sve pohvatali. No, taj im plan nije uspio jer su svi oni za koje se već znalo da su komunisti otišli u šumu.

Drugi put sam uhapšen u julu 1941. godine. Tek u zatvoru sam doznao da smo uhapšeni i da se u zatvoru nalazimo kao taoci. U zatvoru je bilo mnogo istaknutih komunista, ali se ne mogu sjetiti kad je ko uhapšen. Smjestili su nas u zatvor Crne kuće. Svi smo tretirani kao politički zatvorenici i taoci. Pomenuću imena onih kojih se sjećam da su tada bili u zatvoru: Pavo Radan, Ljubiša Čekrlija, Suljica Halalkić, Djabić Nazim-Did, Ferid-Rozman Sačić, Hamula Ibrahim, Maglajlić Munib i Dževad, Seferagić Hasan, Dostal Franjo, Matijević Kazimir, Gvoždžar Irfan, Malkić Osman-Maga, Odić Zvonko, Radman Milan, Redžić Huso, Faik Pašalić, Nisim (mislim, Baruh), Fahrudin Džin, Dedo Gazić i drugi. Mislim da je među zatvorenicima bio i Muša Hasanbašić. Sjećam se da je među zatvorenicima bio i jedan student iz Mostara i dvojica Srba iz okoline Banje Luke. Pored muškaraca bilo je uhapšeno dosta žena, onih koje su se isticale svojim političkim opredeljenjem i radom u RKUD "Pelagić".

Samo u mojoj ćeliji bilo nas je 15 ili 16. Koliko se sjećam, sa mnom u ćeliji su bili: Dedo Gazić, Pavo Radan, Suljica Halalkić, Osman Maglajlić, Gvoždžar Irfan, Djabić Nazim, Ljubiša Čekrlija, Hamula Ibrahim, Bučo Ćamil, Ferid Sačić, Radman Milan, Odić Zvonko, Dostal Franjo.

Znao sam da je Pavo Radan član KPJ. Za ostale drugove sam pretpostavljao, ali nisam bio siguran. Znao sam samo da su politički napredni. Pošto sam pretpostavljao da je i Dedo Gazić član KPJ, upitao sam Pavu Radana da li je i Dedo član. Pavo Radan mi je rekao da o tome šutim.

Osnovna tema razgovora bio je rat sa SSSR-om. Svi

Arhiv Bos. krajine D. Luka

ABK 203-MG-V/153

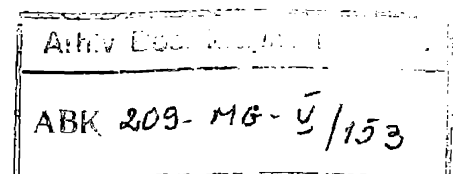
smo bili ubjedjeni da će Njemačka ubrzo doživjeti poraz na frontu i da će se rat brzo završiti vojničkom pobjedom sovjetskih trupa.

Jednog dana doveden nam je u ćeliju Ratko Paternoster. Mada su ga ubacili "kao komunistu" znali smo da je agent. Želio je da dozna kako se hranimo i ko nam od kuća dostavlja hranu. Cilj mu je bio da dozna kakve sve veze postoje između nas zatvorenika i onih koji su na slobodi. No, u tome nije uspio. Paternoster je samo prenoćio i sutradan otišao.

U zatvoru sam ostao do 24. januara 1942. godine. Pošto su za mene garantirali moj otac, Hakiya Bešliagić, Halid beg Džinić i dr Seid Buljina, pušten sam iz zatvora na slobodu.

14. juli 1975. godine
Banja Luka

_____
(Husein Jašarević)

(N a s t a v a k I.)

Kao što sam rekao, bili smo taoci i nisu nas saslušavali. Bili smo zatvorenici Šupske redarstvene oblasti, ali politički zatvorenici.

Zatvorenici Milan Radman, Zvonimir Odić, Karlo Nanut namazali su se mašću protiv svraba, koju im je neko u zatvor dostavio. Izgledalo je da imaju svrab i oni su upućeni u Bolnicu za kožne bolesti na liječenje. Mislim da je to bilo u drugoj polovini 1941. godine, negdje u jesen. Iz Bolnice organizirali su bjegstvo, ali je Zvonko Odić prilikom bijega uganuo nogu i bio je uhvaćen. Ponovo je doveden u zatvor.

Poslije ovoga pooštren je režim u zatvoru. Više nam nisu dali "govornicu", odnosno mogućnost da razgovaramo sa onima koji su iz redova rođjaka tražili da nas vide. Osim toga, dva ili tri dana nisu nas izvodili u šetnju.

Zatvorska hrana bila je krajnje loša, kalorično i količinski slaba. Zbog toga smo se hranili sa onom hranom koju smo dobivali iz vana, odnosno od rođjaka, od vlastitih kuća, a i od onih koje je Partija zadužila da nam šalju hranu. Prema tome, bilo je organizovano dostavljanje hrane u zatvor. Hrane je bilo količinski mnogo. Bila je raznovrsna i kalorična. Ja sam se u zatvoru čak i ugojio, odnosno udebljao za više kilograma. Inače je zatvorski režim davao samo 300 grama hljeba dnevno, ali se zatvorskom hranom skoro i nismo hranili.

Izjutra su nas vodili na umivanje i u klozet. Išli su ćelija po ćelija. Iza toga slijedila je šetnja u zatvorskom krugu od oko 20 minuta. Iza toga vraćeni smo u ćeliju. Nismo ništa radili, samo smo se izležavali. Dan smo provodili u razgovorima. Zatvorski stražar Crne kuće Mujo Omerbašić skoro svakodnevno donosio nam je režimski list "Hrvatski narod". On nam je javljao i novosti iz grada. Na taj smo način ipak bili dosta dobro informirani.

Ja sam se nalazio u ćeliji u prizemlju. Ženski zatvorenici bili su u posebnom odjelenju. Samo sam u par navrata imao prilike da vidim sestre Banušić, Nedu Paternoster, Slavicu Kremenović i Katu Filipović.

A. H. E. O. K. M. E. L. L. L. L.

MBK 209-MG-5/153

Otac Jele Mikete bio je upravnik zatvora. Stanovao je u zatvorskom krugu, odnosno u drugom dijelu iste zgrade. Godine 1941. Jela Miketa slobodno se kretala u krugu zatvora, odnosno u zatvorskom dvorištu. Kad je jednom u ljeto 1941. godine došla do prozora naće ćelije, dao sam joj kroz prozor voštani otisak ključeva ćelije. Ona je dala da se negdje prema otisku napravi ključ i donijela ga je sa dvije male testere za željezo. No, do korišćenja ključeva nije došlo. Premda smo razgovarali o tome, ali do begstva iz zatvora nije došlo jer nismo imali ključeva za ostala vrata u zatvorskoj zgradi. Osim toga, postojala je i brojna straža, tako da je bijeg bio veoma otežan i skoro onemogućen bez neke veće i svestranije organizacione pripreme.

Kreveta u ćeliji nije bilo. Spavali smo na slamaricama, a pokrivali vlastitim dekama jer zatvorske vlasti nisu davale nikakve pokrivače. Čak ni u hladnim danima se nije grijalo jer peći nije bilo. Kiblu sa poklopcem dobili smo u ćeliju tek kasnije. Higijenski uslovi u zatvoru bili su veoma loši.

Kad sam pušten na slobodu primljen sam nazad na posao. Nekoliko dana poslije izlaska iz zatvora došao mi je kući Ibro Sarač i upitao da li ću i dalje ilegalno raditi za partizane. Odgovorio sam mu potvrdno.

Povezao sam se sa Abduselamom Gvoždžerom na prikupljanju novčane i druge pomoći. Crvenu pomoć su davali Ivan Kusin, Stana Marić, Halalkić Rasim i drugi. Novac koji sam ja prikupio davao sam Abduselamu, a on ga je vezama prosledjivao dalje. Budući da sam bio kompromitovan, morao sam paziti da se javno ne nalazim sa drugovima koji su vlastima bili sumnjivi jer se moje kretanje pratilo. I u njihovom i u mom interesu bilo je da moje ponašanje ne bude sumnjivo.

Negdje u julu ili avgustu 1942. godine mobiliziran sam u domobrane. Uputili su me u tzv. Protivzrakoplovnu bitnicu u Sarajevo. U ovoj su jedinici domobranstva bili i Smail Osmančević (službenik u Gradskom poglavarstvu), Kasim Gozić (obučar iz Bluke, koliko se sjećam) i još neki. Bila je to neka vrsta rezerve jer sam se vratio nakon 2-3 mjeseca.

Arhiv Dos. krajevo B. Luka

ABK 205 - MG - V / 153

Poslije povratka iz rezerve nastavio sam rad na prikupljanju crvene pomoći. I dalje sam ostao povezan sa Abduselamom Gvoždžarom. Na drugim ilegalnim poslovima nisam tada radio. Mada sam bio voljan da izvršavam i druge zadatke, druge zadatke nisam dobivao.

Vrijedno je spomenuti jednu zaista značajnu samoinicijativnu akciju trgovca Žarka Kosića. Držao je trgovinu u kući Mustafe Alihodžića na početku ulice Moše Pijade kod Ekonomske škole, preko puta tzv. biskupske palate. On je od mene zatražio spisak onih porodica čija su se djeca nalazila u partizanima. Kad mi je rekao namjenu, ja sam takav spisak napravio i dao Kosiću. On je na osnovu tog spiska slao hranu siromašnim porodicama, što je bio njegov lični doprinos za Pokret. Kad se ima u vidu kakvo je bilo stanje u pogledu ishrane, njegov doprinos partizanskim porodicama bio je veoma značajan. Njegova žena danas radi kao poslovođa u trgovini "Nama" preko puta "Palasa". Bilo je to, koliko se sjećam, negdje krajem 1942. godine.

Sa Abduselamom Gvoždžarom radio sam na prikupljanju ostalog materijala: pisaćeg, sanitetskog itsl., koji je Abduselam slao u partizane. On i ja imali smo po ključ od kase gdje se ostavljao taj materijal prije nego što je dalje slan. Znam da je jednom negdje Abduselam nabavio i jedan vojnički durbin, ali mi nije poznato od koga i kako.

Jednog dana u proljeće 1943. godine došao nam je na šalter ustaški oficir Tatek u pratnji jednog agenta UNS-a. Tatek me je upitao da li je tu taj i taj čovjek; radilo se o nekom partizanskom aktivisti, ali se sada ne mogu sjetiti o kome. Vjerovatno su ga pratili ili su čuli da je tu dolazio. Odgovorio sam mu da nije tu jer je već davno otišao. Vjerujem da je taj drug došao po nekom konkretnom zadatku, a možda i da preuzme materijal od Abduselama. Abduselama inače nisam pitao kome daje materijal i kojim se vezama šalje, što je bilo nepisano pravilo konspirativnog rada.

Negdje u ljeto 1943. godine ponovo sam mobilisan u domobrane i poslan u istu jedinicu u Sarajevo. Doznao sam za plan da se ova jedinica pošalje na Istočni front. U medju-

vremenu u Sarajevu sam se susreo sa Nedžibom Demirovićem i obavjestio ga o namjerama komande da moju jedinicu pošalju na Istočni front. Nedžib mi je savjetovao da na svaki način izbjegnem slanje na Istočni front, što je i inače bila moja namjera. Budući da sam radio u kancelariji kao čata vojne jedinice, napravio sam dvije vojne objave za put, za sebe i Ibru (prezimana mu se ne sjećam, bio je električar iz Mostara), koji je imao sestru udatu u Banjoj Luci, mislim za Jusufa Jusufovića. Obojica smo došli u Banju Luku.

Po dolasku povezao sam se sa Smajom Bišćevićem, negdje u avgustu ili septembru 1943. godine. Smaju sam informisao o potrebi prebacivanja Ibre u partizane. Smajo Bišćević uzeo je na sebe obavezu da se osigurati vezu da se Ibro prebaci na oslobođenu teritoriju. Smajo mi je predložio da i mene prebavi. Ja sam mu tada rekao da idem u Posavinu u Bos. Šamac, gdje mi se nalazi tetka i da ću tamo biti bezbjedan.

Dva ili tri dana poslije ovoga, moj brat Rizo Jašarević, koji je radio u Sekolji za izgradnju pruge za Doboj, kamionom me je prebacio do Okučana, odakle je trebalo da produžim put prema Slavonskom Šamou. Nije mi bilo prijatno kada sam na stanici u Okučanima susreo Karla Vukovića, bivšeg igrača RSD "Borac", a tada ustaškog oficira. Srdačno me je pozdravio i upitao šta je sa mnom. Susret mi nije bio prijatan zbog toga što je bio ustaša. Nosio sam domobransku uniformu. Nisam mu dao nikakva detaljnija obavještenja jer sam želio da se što prije rastanemo.

Dalje sam putovao vozom i preko Save prebacio se čamcem u Bos. Šamac. Došao sam u kuću tetke i tetka. Moj tetak Sulejman Zukić bio je tada predsjednik Opštine u Bos. Šamcu. Moja tetka bila je sestra moje majke. Ostao sam u njihovoj kući sve do odlaska u partizane u februaru 1944.

Jednom prilikom na ulici mi je Hamid hadži Zukić, dalja familija Sulejmana Zukića, koji je bio funkcioner u Redarstvu Bosanskoškog Šamca, u povjerenju rekao da je dobio iz Banje Luke potjernicu u kojoj me traže. Hamid me je uvjerio da će sve prešutjeti, a bio sam siguran da će me tetak Sulejman zaštititi. Zbog toga sam i došao u Bos. Šamac.

Budući da sam i ranije dolazio u Bos. Šamac mnogi su me poznavali. Tamo sam imao i društvo. Povezao sam se sa Suljom Begićem koji je tada radio u Opštini, Hasanom Zaimovićem i veterinarom Ceribašićem. Sve su to bili ljudi koji su saradjivali sa NOP-om.

U tom vremenu desio se jedan potresan događaj za porodicu moje tetke. Jednog dana krenuo je moj tetić Hasan (sin Sulejmana i moje tetke) sa bilježnikom Matom u Sl. Šamac s namjerom da ode u Osijek da nabavi robu koja mu je bila potrebna za njegovu krojačku radnju. Nosio je sa sobom veću masu novca. Međutim, u Sl. Šamcu presrele su ga ustaše, otele novac, ubile i bacile u Savu. Za ovo smo saznali nakon jedno dva dana. Tetić, mlađji sin Sulejmana, Avdo Zukić i ja krenuli smo preko Save da nadjemo i donesemo leš. Našli smo Hasanov leš na lijevoj obali Save, ali je bio potpuno nag. Leš smo prebacili u Bos. Šamac i pokopali. Ubrzo se doznalo da su ga ubile ustaše radi pljačke da bi se dokopale novca koji je imao kod sebe. To se ubistvo nije moglo prikriti jer je vijest o tome procurila. Narod u Bos. Šamcu bio je zbog ovog ubistva ogorčen.

Jedne noći organizirala se jedna grupa naprednih mladića iz Bos. Šamca koja je odlučila da se osveti za ovu smrt. Bilo ih je oko 15. Priključili sam se i ja. U jednom velikom čamcu prebacili smo se u toku noći na suprotnu stranu obale. U grupi smo krenuli prema kafani gdje su se sastajale i okupljale ustaše, oni koji su izvršili ubistvo. Na putu smo sreli ustaškog bojnika Cvitkušića, komandanta pomenute ustaške jedinice, i ubili ga. Grupa je smatrala da je ovim smrt osvećena i nije produžavala prema gostionici. Čamcem smo se vratili na desnu obalu. Tetak je znao za organizovanje ove akcije i bio je s njom saglasan. Kao potvrdu da je ubistvo osvećeno, donio sam ustašku kapu bojnika.

U februaru 1944. godine otišao sam u partizane, u 18. hrvatsku brigadu, čiji je komandant bio Franjo Herljević, a komesar Teofik Selimović-Budžoni. Brigadi smo se priključili u vrijeme napada na Bos. Šamac. Krenuli smo u grupi, u kojoj su bili: Atif Zukić (sin Sulejmana, 1918. godište),

Arhiv Eoc. krajine B. Luka

ABK 2.09-116-5/153

Galib Zukić (sin Sulejmanovog brata), ja i mislim još trojica. U grupi nas je bilo oko 6.

U brigadi postao sam intendant IV bataljona. Na ovoj dužnosti ostao sam do demobilizacije krajem maja 1945.

Zaboravio sam da spomenem da sam za člana KPJ ponovo primljen 1944. godine jer je u međuvremenu došlo do prekida u mom partijskom stažu u prethodne dvije godine.

Jedinica se kretala po Istočnoj Bosni. Tri do četiri nedelje bili smo u Kulašima. Tamo smo i obrazovali živ kulturno prosvjetni rad u okviru Kulturno-prosvjetne ekipe brigade. Iz Kulaša otišli smo u Istočnu Bosnu. U Tuzli sam nakon oslobodjenja grada ležao bolestan od tifusa. Tamo sam se susreo sa Dragom Mažarom, koji je radio kao oficir OZN-e. Mi bolesnici, tifusari, ležali smo u hotelu "Bristol". Pošto sam malo prizdravio, igrao sam šah sa Kostom Šainom, koji je takodje bio bolesnik, došao je kao oficir jedne srpske partizanske brigade. Kosta Šain prije rata bio je u Banjoj Luci i radio, koliko mi je poznato, u Upravi policije. Dok sam igrao šah sa Kostom Šainom došla je jedna partizanska patrola i upitala ko je od nas Kosta Šain. Kosta je odmah rekao da je to on, a oni su mu naredili da s njima podje u OZN-u. Zadržao se neko vrijeme i vratio se psujući. Rekao mi je da je bio u OZNI i da ga je saslušavao Drago Mažar jer je u njega sumnjao budući da je ranije radio u policiji. Kad mu je Kosta Šain rekao da je partizanski oficir, Drago je to provjeravao. Kasnije se ustanovilo da je stvarno bio partizanski oficir. Čuo sam da sada Kosta Šain živi u Nišu kao penzioner, a da je prethodno bio direktor preduzeća "Voćar" u Nišu.

Kosta Šain imao je više braće. Miloš Šain držao je autobusnu liniju Banja Luka-Derventa, a Nemanja Šain bio je bravar u Tvornici duvana. Drago Šain bio je od njih mlađji. Mislim da je završio Realnu gimnaziju, a da je potom radio kao službenik u Banovinskoj upravi Vrbaske banovine.

15. jula 1975. godine
Banja Luka

(Husein Jašarević)

Arhiv Bos. krajine B. Luka

ABK 209-MG-5/153

2

2

2

2